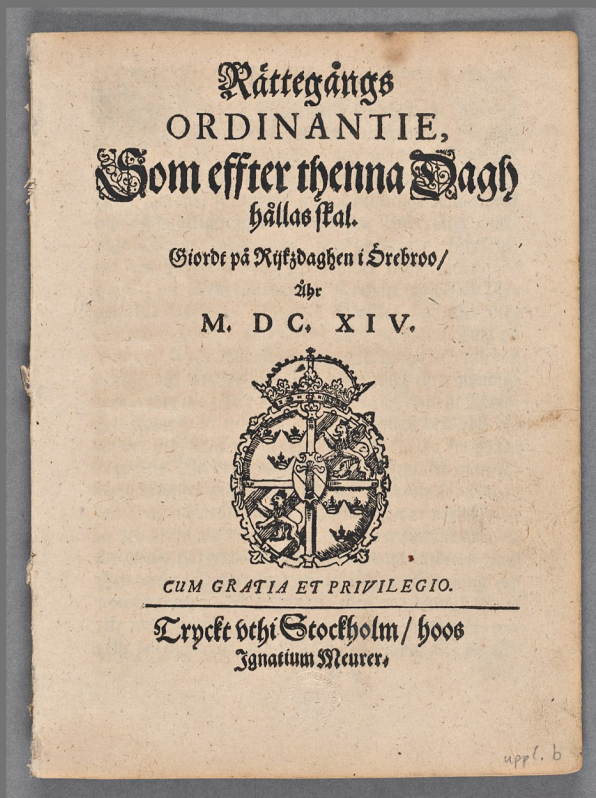

Rättegångs Ordinantie, som effter thenna dagh hållas skal. Giordt ...

SOT // Kungl. förordningar / I. saml.

Tillkomstår 1614.

Digitaliserad år 2016

National Library
of Sweden

Rättegångs
ORDINANTIE,
Som effter thenna Daggh
hållas skal.

Giorde på Riksdaghen i Srebroo/

21te

M. D C. X I V.

CUM GRATIA ET PRIVILEGIO.

Tryckt vthi Stockholm / hoos
Ignatium Meurer,

ORDINANTIE

ORDINANTIE

ORDINANTIE

ORDINANTIE

ORDINANTIE

ORDINANTIE

M. D. C. X. IV.

CUM GRATIA ET PRIVILEGIO

ORDINANTIE

Ni Göstaff Adolph/ Medh Gudz
Nådhe / Swerigis / Göthis och Wendis
vthkorade Konung och Arsfurste / Stor-
furste til Finland / Hertigh til Estland och
Wästmanneland / ic. Göre här medh wetherligit / at
effter som wü förnimme aff the oendelige Klagemåål
som of Dageligen ifrån wåre trogne Vndersåter / me-
nige Rüksens Inbyggjare / högre och lägre / förekom-
ma / at Lagh och Rått icke blifwer tilböriligen hand-
haffd / och såsom råttwysan / så och itt wålbestält Re-
gemente kråfwer / skipade / hwilket sigh ther vthi
måst förorsakar / at Håredz och Laghmans Ting på
Landet / så och Rådhsfugurne i Ståderne / icke således
achtas och förestås / åhre en heller widh then myndig-
heet / som the effter Laghen borde: Sedan at Allmo-
gen esomofftast vthan sanferdigh lagligh besteedh be-
gifwer sigh strax til Hofwa / ther at klagha sin Saak
vthi sins Wederparts frånwaru / hwilket man så-
dhan befinner gemenligen stee aff them som föreklagan
åstunda / och orått hafwa vppåstå: Hwar vthaff fölter
at wü antingen måste them snöpligen affwisa låta / el-
ler gifwa på theras berättelse itt sådant besteedh / som
then andra Parten som offtast lånder til försång och
prajudicium: Och blifwer således en råttwys Saak
icke försåtligen / vthan aff wrång och oråttwys berät-
telse prajudicerat, och wål vnderkundom aldeles om-

stött / Och wij vthan återwändo / först aff then ene / och
sedhan then andre medh oendelige Klagemål och bes-
swåringar brkymbrade och öfwerlupne. Så aldens-
kund wårt Konungzlige höghe Embete i synnerheet
kråfwer / at wij skole hålla wåre Brdersäter widh
Swerigis Lagh och all Råttwijso / Och ther emoot all
Wrångwijso och Slagh nedertryckia / effter wår ye-
tersta macht / effter såsom wij of ther om stades til thet
högste winlagde hafwe / och ån här effter så myckit mö-
geligit / beslüte wele : Therföre hafwe wij / betrach-
tandes / at then helsosamma *Iustitia* kunde bequemli-
gest förmedelst laghlike ordentlige Råttegånger widh
macht hållas och *administreras* , nu på thenne Rikz-
dagh / medh sampelige Ständernes Råd och samp-
trycke / giordt en sådan Ordning / som följer / then wij
wele / at för Lagh achtas och *observeras* skal.

I. Först / Tilågne wij här medh alle
Härads höffdingar och Laghmån / medh sine nåmbder /
så och Borgmästare och Rådhmån i Städherne / all
macht och myndigheet i Råttegånger och Domar / så
och annan Rått och Råttigheet / som them effter Swe-
rigis Land och Stadslag med råtto bör och tillomer.

2. Til thet Andra / Ther emot skole
the vara förplichtade at optaga / flüteligen ransaka /
och råttwijsligen åchskilia och döma / alle the tråttor /
Controversier, så och alle andre saker / som för dem effter
laghen

Lagh komma bör / och icke stunta någon saak ifrån
sigh / medh mindre tilförenne är Doom ågången / doch
måge the / hwar något Jass är på färde / eller märckie
sigh icke wete i thet fall hwad Lagh är / så länge uppsät-
tia Domen / at the sigh hoos of och wåre förordnade
öfwerste Doom förspöria måge.

3. Til thet T ridie / Och skole effter
thenne dagh alla Häredzhöffdingar wara förpligta
de / tree gångor om Åhret ordinariè, såsom är om Ny-
åhret / *Walburgis* och *Michaelis*, och eliest *extraordi-*
nariè, når sigh något fall så tildragher och behöfwas
kan / hålla Ting i hwarie Härade / Och Laghmannen
ät minsto en gång hwar t ridie Åhr tingta i alle Häre-
der / öfwer sin hela Lagsagu. Försummar thet någon /
och thet blifwer klagat / tå böte Häredzhöffdinge trett-
tjo daler / och Laghmannen sextjo daler til trestiptes /
Konunge / Målsåghande och Häradhe för hwarie
Tingz timma han försummar. Samma Rätt ware med
Borgmästare och Rådth / som medh Häredzhöffdin-
gar / om the försuma sin Rådthstugudagh / och thet blif-
wer klagat öfwer. Och skole wåre förordnade Landz-
höffdingar / Ståthållare och Befalningzmån i hwarie
Landzände / Stadth och Häredh / hafwe itt noga upseende /
at thetta således må effterkommit blifwa.

4. Til thet Fierde / Hwadth som nu
således å Häredz och Lagmans Ting / eller å Rådthu-

gu dömdt warder / thet skal hafwa Laga krafft medh
figh / och skole wære Landzhöffdingar / Ståthållare
och Befalningzmån hålla ther hand öfwer / at Hå-
redzhöffdingers / Lagmans / så och Borgmästare och
Rådhs Domar / måghe effterkomne och *exsequerade*
warde / så frampt the / hwar klagat blifwer / icke wele
swara til saken / doch hwarion och enom lagligit Wadh
vthi the årender / som effter Laghen wädias må / för-
behållit.

5. Til thet Femte / Således skal här
effter wädias å Landet / Ifrån Håredzhöffdinge vn-
der Lagman / ifrån Lagman vnder öf / och wår Ko-
nungzlige Hoffrätt / I Städerna ifrån Rådhsstugu
vnder öf och wår Konungzlige Hoffrätt. Och skal
håruthinnan alttydh achtas / at ther medh lagligen *pro-*
cederas, och ingen försumar i rättan tydh at wädia / så
frampt han thet wil åtniuta. Och på thet ingen ge-
nom laghligit Wädiande kunde komma på säfeng om-
kostnat och skada / tåskal then som wädia wil / wåra för-
plichtat at sättia Borgen för sigh / och swara Åkåran-
den til råttat / til näste Konungzlig Hoffrätts samman
kompst / och icke längre ther medh fördröge.

6. Til thet Siette / Wij wele och at
ingen effter thenne dagh skal blifwa betrodd om något
Domare Embete / eller sigh ther medh befatta / förän
han hafwer giordt sijn Domare Ledh / thet ware sigh

Härådzhöffdingar / Lagmän / Borgmästare och Rådhy
i Städerne / wår Doombaswande / medh theras
Nåmbd och Bysticiare / eller wåre Ståthållare och
Fogdter / så wydt Rådhsfugun widkommer.

7. Til thet Siwnde / Så skal och in-
gen här effter medh någon Rättegångs saak / ehwadhy
nampn hon haswa kan / vnderstå sigh at begifwa sigh
til oss / förz ån han haswer söcht thesse förb. Ting / och
tager thet Doom åt Saken / medh mindre så kan wa-
ra / at han haswer orsaak sigh Rättelöös at klaga / och
kan bewiisa / at honom åt Tinget Rätten förwågras.
Vthi hwilket fall then Domaren som han påklagar / år
thet Härådzhöffdinge / så skal han aff Laghmannen på
Åtkårandens begåran til näste Laghmans Ting stånd
warda / År thet Laghman eller Borgmästare och
Rådhy som klagas öfwer / så må Åtkåranden besökia oss
eller wår Konungzligh Hoffrätt / och taga stämning
på Swaranden / hwilken sedhan skal wara förplichtat
at comparera och swara Åtkåranden til rätta / för oss
och wår Konungzligh Hoffrätt / och thet lyda och vnd-
gålla hwadh Rätten medh gifwer.

8. Til thet Ottonde / När nu någon
haswer laghligen wadt ifrån förb. Ting in vnder oss
och wår Konungzligh Hoffrätt / så skal han taga be-
stedh å Tinget / och Domarenar wara plichtige honom
thet at meddela / och begifwa sigh thet medh til oss / el-

terwår

ler wår och i Stockholm residerande Hoffrätt / och ta-
gha Stämpningh aff wår Doombassuande eller Präsi-
dent / på sin Wederdeleman : Hwadh sedhan aff oss och
wår Konungzlige Hoffrätt dömdt och affsagdt warder /
thet skal stånda och ey återgånga / och hassue thet ingen
mache sedan yttermera at qwalia / widh Ett Hundrade
Dalers straff tilgörandes / för Konungz Dombrott /
och ware icke deste mindre fälter at Saken.

9. Til thet Nijonde / Effter wij och
förnimme / at wåre Ståthållare och andre Befalningz-
män öffuerträde som offtest sitt Embete / och och ens
annars / i så måtto / at the som medh rättt borde wara
Saaksökiare och Executores på wåre wåghnar / kaste
sigh vp för Domare / och confundera sitt och Håredz-
höffdingarnas Embete. Thersöre wele wij här effter
ther medh således hassua hållit / at ingen Ståthållare
eller Fougde skal sigh wydhare medh Landzdommar
befatta / än fordra Sakerne på wåre wågne til Rätta /
Såsom ock driffua oppå / at the Lagha Tingstimmor
icke bliffua försumade. Hwar ock aff Domarenar sö-
retaghas i så måtto någhon försumelse / så skole the och
kråffia förestressne Böter / och them åch warne / at icke
någon wydare försumelse företaghes : Bliffuer än så
ingen boote oppå / så måghe the giffua Dß eller wår Ko-
nungzligh Hoffrätt ther om tilkänna / och hwadh aff Dß
eller wår Doombassuande bliffuer affsagdt / stränge-
ligen

ligen / och som Saken är til / fullfölje och *exsequere*.
Klagar och Häredzhöfdingen eller Laghmannen / at
honom aff wåre Befalningzmän skeer inrång / så skal
hwar wara plichtigh at swara then andra til Rätta.

IO. Til thet Työnde / Och ändoch
wij såsom Sweriges Lagh förmåler / Allmogens tiä-
remål sielff optaga / höra och rätta wele / och oss sielff-
we / så myckit mögeligit / altijdh winläggia / at wåre
trogne Bndersätare altijdh måge widh Lagh och rätt-
wijssa skyddade blifwa / Doch althenstund wij för an-
dre Rikhsens höghnödige ärender / så och margfallighe
beswår skuld / icke altijdh sielfswe Personligen alle Rät-
tegångs Saker kunne bywistat / effter som wij och för
Rikhsens wälsärd skuld / icke altijdh kunne blifwa på itt
ställe / vthan måste effter som fridh eller seigde tjdher
kräffie / oss ther hån försoghe / ther wij förnimme wår
närwaru til Rikhsens wårn och bystånd måst wete be-
höfwes: Så på thet Rätten må altijdh hafwa sin or-
dentelige framgång / och wåre trogne Bndersäter we-
te på hwad ort och ställe the sina Rättegångs Saker
afläggia / och rättwijß Doom förwenta stole / Therför-
re hafwe wij oprättat och stadgat wår Konungslighe
Hoffrätt / och öfwerste Doom / vthi wår Stadh Stock-
holm / hwilken wij så vthi wår när- som frånwaru giff-
ue macht at döma Konungsdoma.

B

Til

II. Til thet **Lloffte** / Och skal föreskriffne wår Hoffrätte wara beklädd aff fiorton Personer / ibland hwilke Riktsens Droget altijdh skal wara en / medh fyre andre aff Riktsens Råd / sam aff Adel / och fyre andre lärde och Saghsarne ährliche män : Och skal Drogeten städze wara wår *President* eller *Dombassuande* / och honom til hielp en annan för *Vice President*.

12. Til thet **Lolffte** / Sedhan thenne wår Konungslige Hoffrätten en gång medh stickelike Personer besatt är / och någon aff them sedan kunde anten genom dödhen ifrån kallas / eller eliest wahnsoör warda / eller och på hwarie handa sätt thetta sitt *Domare Embete* qwitte gånga / så skole the andre / som ännu *Embete* beklåda / of sex Män i Wahlet sättia aff samma stånd och wilkor / som den förre warit haffuer / innan sex wikor näst ther effter / aff hwilke sex of förestälte Personer wij en vchvälia / och i then affgångnes stadh förordna och insättia wele.

13. Til thet **Trettonde** / För thenne wår Konungslighe Hoffrätt och öffuerste *Doom* skal först införas / *cognosceras* och ändelighen slitas alle *Saghwadde ärender* / som vnder of wädias pläge / och instiutas kunne och böre / thet ware sigh ifrån the *Furstelige Hoffrätter* i *Furstendömen* / effter *Donationernes* ly=

effter Donationer förbehållet. Men vthi alle andre
ärender / thet ware sigh Syner eller Tråtor om Aker/
Eng / Skogh / Fiskewacn / 2c. Gald och Skuldsaker/
Öffuerwäld / Drätt / Injurier eller hwadh thet wara
kan / som anten en Adelsman gör androm / eller honom
aff androm werdersars / thet ware sigh i Städerna el-
ler på Landzbygden / så skal han sökia och swara å Ting
och Rådhsstugu / och niuta så wäl som vndgälla alt thet
Lagh och Doom medhgiffuer / doch hwart och itt
Ständz Friiheet och Rättigheet / effter Landz och
Stadzlagh oförfräncet / Men så skal thet / som förb:
står / icke förståndet wara om the Adelsmän / som sigh
bruka låta i Krijgzwäsend / och ther nogre måtte för-
bryta / hwilke så lenge the riidha vnder Konungens el-
ler Konungens Embetmäns Baner / eller them eliest
i Krijgzsaker nogot befale bliffuer / skole Krijgz Arti-
klar och Rätt vndergiffne wara.

15. Til thet Femptonde / Så skal
och thenne wår Doomhaffuande medh sine *Adseßori-*
bns åhrligen öffuersee alle Doomböcker öffuer hela Ko-
nungedommet / och ther the befinne någon Domare / at
hafwa stält en orättwijs *Sentens* för wäld / Wändskap /
Haat / Mutor / 2c. skuld / then skole the haffua macht
at stämpna til rätta / och han wara förplichtat in för
them at förswara sijn Dom / eller vndgälla hwadh Lagh
medhgiffuer. Och skole förthen skuld alle Håredzhöff-
dingar

dingar och Lagmän / så och Borgmästare och Råd-
män i Städerne wara särpligtade / ährligen om Ryn-
dermessö tydh at lessuerera i Stockhom til wår Ad-
uocat Fiscal thesas oförsälstade Doomböcker / Hoo-
thet försumar / skal hwar gång thet skeer / böta tretton
daler / Domarens censaak / och likwål lessuerera
Doomboken in.

16. Til thet Sextonde / Uppå thet
Misgärningsmän icke så lenge som här til skedt är /
måge bliffue ostraffade / och synden i så måtto tager öf-
uerhanden / såjom och thet emoot / then ofskyldige motte
sin ofskyldigheet til goda åchniuta / eller och straffee
icke skerpas öfuer then brågliges skuld / thesöre skal
förb. wår Domhaffuande medh sine Adfessoribus öf-
uersee alle Lyffzaker / then ochur förb. Häredzhöffdin-
gers / Laghmåns och Borgmästares och Råd; Dom-
böcker skårstoda / of sedhan thet bredhe widh sitt egie
betändiande *Præsentera*, Men i wår fiärran frånwa-
ru / giffue wij them Fullmache at förklare sigh på alle
Hals och Lyffzaker / och hward thet thet uppå för För-
klarning giffuandes warde / anten til Lyff / Leem / Häch-
te eller Peninge böte / thet skal så fast gälla / som wij
thet giordt hadhe / och aff wåre Ståthållare och Be-
salningzmån strax och othan uppehåldningh effter-
kommit warda. Och hwar någon finnas kunde / som
Domaren til Lyffuet icke fria måtte / och likwål för

någre omständigheter skuld Christeligen wore / ho-
nom til lyfvet förskone / thet wele wy of selswe förbe-
hällit haffua.

17. Til thet Siuttonde / Men al-
thenfund wy förnimme många grossue offentlighe
Misgärningar skeer i Landet / som ingalunda vthan
Gudz synnerlige Förtörnelse / och the eensaldigas För-
argelse benådhas kunde / så bliffua samma Misgär-
ningar som offtest ostraffadhe / eller medh straffet på
någre åhr eller eliest en lång tydh fördrögd / at förty /
at man ther om först haffuer måst sökia besteedh hoos
of. Thersfore på thet offentlig synd må androm til
warnagel och i tydh straffat bliffua / så giffue wy wåre
Landzhöffdingar / Ståthållare och Besalningsmän /
hwar i sitt Låhn / Fullmacht och tilstånd effter lagligh /
flytig / noga ransa kning och Doom / at råtta öffuer eff-
terstriffne misgärningar / som är / Rätterij vchi then
op eller nedhstigande *Linea*, och vchi then Förste och
andre *Gradu lineæ inæqualis*, Zidelacht / Wåldråcht /
Barnamördande / witterligt oppenbart mord / Röss-
uerij på Stoghar / å Allmenne wågar eller annorstå-
des / Dråp som skeer medh Heemgång eller försåtlig-
gen / å Kyrkio eller Tingzwågh / doch så at ther medh
procederas effter föregången egen bekennelse och Doom
å Håredz eller Laghmans Ting / eller Rådhsstugur i
Ståderne.

18. Til thet Aldertonde / Processen
belangande / som i Rättegångerne brukeligh wara
skal / ther medh skal hållas / effter som then i Tingmä-
la och Rådhsstugu Balken beskriffuen finnes.

19. Til thet Nittonde / effter wij för-
nimme någor synd och orätt / som skeer aff Ryttare
och Knechter / blifwa ostraffat / för then orsaak skuld /
at theras Ryttmästare / Höfwiizmän eller andre Be-
falsningsmän / tagha them i hägn och försvar vndan
Rätten / så wele wij här medh strängeligen förbudit
hafwa / alle Ryttmästare / Höfwiizmän och alle andre /
at förswara någhon aff sitt vnderhassuande Kriigs-
folck för Lagh och Stämme / Bthan så wäl Befälet
som gemene Ryttare och Knechter / skole alt medhan
the hemma eller i Borgläger äre / wara allmänligh
Landzlagh vndergiffne / och lydha och vndgälla hwad
Rätten tillsäger / lijkwiist som andre wære vnderfäter
och Ruffens Inbyggjare / effter som wij ock i lijka
måtto Aldelen wele förbudit hafwa / at förswara eller
frükalla någhon sin tienare vndan Rätten och Tingz-
stämma. Vnderstår sigh någhon at göra här emoot /
han skal sielf swara til then andres / så wäl som sine-
gen Saak / för oss eller wår Doombaswande / och se-
dhan ther hoos straffas såsom wårt Förbudzbrutare
och förachtare.

20. Til thet Tiungunde / Aden på

thet hwar och en theste bättre må weta / hwadh tydth
om Åhret han thenne wår Konungslige Hoffrätt be-
söktia skal / så haffue wij det altså förordnat / at han skal
hållas två resor om åhret / hwar gång otto Wekor.
Förste gång ifrån *Walburgis* och in til *Petri Pauli*,
Annan gång / ifrån *Mårnesso* in til *Martini*, På hwil-
ke tyder wår *President* medh sampelige sine förordna-
de *Bysittiare* / skal wara i *Stockholm* tilstådes / och
ther sluta och åthstilia alle förb. ärender / Thes emel-
lan skal anten wår *President* eller *Vice President*, samt
tree aff the andre / en aff *Rytsens Rådth* / en aff *Udel* /
och en *lård* och *Laghfahren* altidh *residere* i *Stock-*
holm / Och hwar nogre *Saker* kunde ther anlange /
anten them ther förätte / eller ock efter *Sakernes*
wichtigheet til bequemligare tydth *opstiuta* / och then
eenfaldige *klagande* ther om *wonderrätta*.

At wij thetta således / som förb. står / stadgat och
ordinerat haffue / och allfuarligen wele och befale aff
allom hållas skole / haffue wij thetta medh egen handh
wonderkriffuit / och låtit *witterligen* hängia wåre

Secret här nedan före. *Actum Dre-*
broo then 10. *Februarij* /

Åhr 1614